

LA SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL A MOLINS DE REI (1964-1969)¹

Montserrat Cateura Solans

LA POLÍTICA PROTECCIONISTA

La salut del cinema espanyol sempre ha estat molt fràgil i s'ha agreujat en els moments que han estat adversos a qualsevol tipus de llibertat d'expressió, però també es pot afirmar que aquestes dificultats han servit d'al·licient a l'hora d'intentar de fer-lo ressorgir.

Durant la Dictadura el cinema espanyol va viure «protegit» econòmicament. Aquest proteccionisme era necessari per poder competir amb les produccions vingudes de l'estranger i igualment era necessari per a aquell cinema que era considerat d'*interés nacional*, és a dir, que refermava el règim, que el justificava recorrent a manifestacions de tipus folklòric carents dels matisos politico-socials suficients perquè el públic en general no es qüestionés la situació que li havia tocat viure. Així, mentre el cinema de lleure, lúdic o d'evasió tenia les més altes quotes de classificació, en la part oposada trobem els films d'autor, compromesos ideològicament que conduïen inexorablement els seus productors² a la ruïna.

Aquesta política proteccionista era, òbviament, una censura que rebutjava aquelles produccions que podien comportar algun missatge desestabilitzador per al règim. Però malgrat els intents de convertir el cinema en una simple eina de distracció per a un poble reprimat ideològicament, en la dècada dels anys 60 es produeix un canvi de mentalitat: es manifesta una classe mitjana que no només treballa per a la subsistència sinó que envia els seus fills a la universitat i que aporta a l'ambient de la intel·lectualitat unes vivències noves distintes a les de l'èlit. Comencen a brollar sentiments d'inconformisme, de descontentament i d'aspiracions de canvi i de llibertat. Des de les aules i des de les fàbriques, entre una bona part de la joventut, despertava un esperit inquiet i renovador que tenia una percepció crítica de la societat en què vivia.

En l'àmbit de la cinematografia, paral·lelament, com va anar passant en altres camps d'expressió cultural -teatre,

premsa, música-, i a conseqüència d'aquestes noves inquietuds socials i polítiques, apareix un grup de joves professionals, encapçalat per Carlos Saura i seguit per noms com Regueiro, Camino, Diamante, Picazo, Summers, entre d'altres, que tenien la necessitat de fer un nou tipus de cinema que vencés les dures limitacions imposades per la censura a partir de films que, a més d'oferir una gran recreació tècnica i nous recursos plàstics, mostressin una visió del medi personalitzada, situant-se prop de temes socials com l'emigració, l'alcoholisme o la religió. Fou aquest moviment el que es va denominar *Nuevo Cine* i que era sinònim de cinema independent, capaç de resistir i de desmarcar-se, copsant el públic, apostant pel valor social i cultural del cinema; perquè -com ja afirmava aleshores Luis Garcia Berlanga- el major obstacle amb què es trobaven els directors era la manca de llibertat en la tasca cinematogràfica, tant per la censura governamental com per la censura que imposava la societat industrial dels productors «de mentalidad reprimida producto de las circunstancias que les rodeaban».³

Tanmateix aquest esperit renovador es va veure beneficiat per un tímid intent oberturista, una petita fissura en la solidesa del règim, que es va produir el 1962 en un canvi ministerial al front de la Direcció General de Cinematografia i Teatre en la persona de José M. García Escudero, que va apuntar la necessitat de racionalitzar les proteccions econòmiques adreçades al cinema i que, en certa manera, va impulsar aquesta onada de joves professionals intentant emular el que havia estat a França la «nouvelle vague».

Malgrat les bones intencions del director general, els problemes de fons, la por a la desestabilització de la dictadura, continuaven existint i els modestos resultats que d'aquesta política van sorgir no podien competir amb les produccions més madures que es feien a la resta de l'Europa occidental i que gaudien d'un clima de total llibertat; tot i que la filmografia europea també era colonitzada pel potent «business» nord-americà, cosa que significava un intent d'homogeneïtzar la

Articles

cinematografia, a partir de la imposició d'una estètica i una temàtica de la qual Europa intentava defugir per tal de reafirmar la seva pròpia identitat, com es va posar de relleu en les conclusions adoptades en la II Taula Rodona duta a terme amb motiu de la Mostra de Cinema de Pesaro (Itàlia), l'any 1965: *Problemes de la distribució i circulació de les pel·lícules del nou cinema*.⁴

UN INTENT RENOVADOR

Igualment cal esmentar que els films nascuts d'aquest intent renovador no trobaven cabuda en les vies d'exhibició comercial però sí que hi havia una resposta positiva a partir de la labor tenaç i enriquidora en d'altres circuits alternatius com eren els cineclubs. Aquestes associacions permetien entrar en contacte a un reduït grup d'espectadors amb les noves produccions. Aquesta circumstància, aquest sentit d'exclusivitat i de curt abast va traduir-se en una urgència per mostrar al públic en general que a Espanya hi havia una generació nova que corria paral·lela a la cinematografia oficial.

Que tot aquest moviment tingués èxit depenia de trobar el suport o la complicitat de tota una població, no massa allunyada de les bases de poder per tal que el certamen tingués el merescut ressò, però tampoc tan a prop perquè l'intent fos avortat per la proximitat amb els òrgans de control; també era imprescindible que l'indret

d'acollida tingués una sòlida tradició cinematogràfica i que comptés amb un medi -com el *cine-club*- que tingués la suficient maduresa i infraestructura com per organitzar un projecte tan ambiciós. En aquesta línia cal esmentar que ja en aquella època el cineclub local treballava intensament malgrat les limitacions oficials: organització de conferències, cicles, cine-fòrum...

Dins d'aquest marc no s'ha d'oblidar la col·laboració de l'Ajuntament, que veia en la celebració d'uns actes culturals d'aquest tipus un al·licient més a la ja centenària Fira de la Candelera, que s'havia de potenciar, revitalitzar i modernitzar, dotant-la d'una oferta que d'alguna manera projectés i promocionés la vila, tot i sospesant amb moltes reticències els condicionants polítics que se'n podien derivar, perquè es creia que aquesta manifestació era controlable si algun dia arribava a presentar problemes de desviament doctrinal.

Fou per tota aquesta amalgama d'esdeveniments que la celebració d'una setmana dedicada al nou cinema que es feia a Espanya va trobar alberg, en un primer moment «compromés», a la vila de Molins de Rei.

L'any 1964 el certamen es va batejar amb el nom de *Semana del Nuevo Cine Español* i les labors de direcció varen ser assumides pel crític barceloní Joan Francesc de Lasa amb l'ajut del cineclub local i del seu president Isidre Macias Huix, persona vinculada a altres cineclubs de Barcelona i a la crítica.

La repercussió de la *Semana* obliga a buscar unes instal·lacions més adequades. A partir de 1965 les projeccions es fan a la sala del Cinema Foment (Arxiu Municipal de Molins de Rei).

Segons Jaume Picas -crític de «Fotogramas»-, en un article publicat a la revista local «Llobregat», la iniciativa va fer-se sobre la base «de un propósito divulgador»⁵ ja que s'intentava mostrar l'evolució, fins i tot la revolució, experimentada pel cinema. Així l'oferta de la *Semana* era la de proporcionar un coneixement intens i accelerat d'aquell fenomen a partir de l'exhibició de films de nous directors, de nous realitzadors, de nous guionistes i de nous actors, atorgant al panorama cinematogràfic espanyol un nou tipus de cinema que es promovia i s'encoratjava des de la vila de Molins de Rei, tot i els condicionants afegits per la manca d'una subvenció econòmica important -malgrat que l'Ajuntament hi col·laborava dotant una partida del pressupost destinat als actes de la Fira local-, una situació política propícia i la ubicació fora d'un gran nucli de població. Per això s'ha de qualificar la *Semana* de certamen auster i independent.

La *Semana* va esdevenir una manera àmplia d'informar sobre el gir que experimentaven les noves realitzacions sobre la base d'una selecció seriosa del material, però no des d'un punt de vista competitiu -cosa que li hauria conferit, un caire de *festival*- sinó com un llençament per a la crítica especialitzada i perquè el públic prengués contacte amb el nou corrent que per causes merament materials no tenien una grata acollida en els locals d'exhibició cinematogràfica.⁶ «Se nos ocurrió que debíamos colaborar activamente en los nuevos valores para contribuir a que el público -ese público tan enga-

ñado antes y tan mal informado siempre- comprendiera que nos hallábamos ante una encrucijada, ante una expectativa de la que bien podría salir en fecha no muy lejana un cine español vivo, inconformista y bello como la misma Verdad».⁷

Amb tot el que s'ha exposat es pot dir que la *Semana* fou ideada i duta a terme com un al·licient més a la Fira de la Candelera. L'èxit de la primera edició, que àdhuc va desbordar els càlculs més optimistes dels organitzadors, va imposar als seus promotors el compromís de mantenir-la en futures edicions: «Molins de Rei ha sido testigo de la primera manifestación importante del cine español (...) esta I Semana, el único y, por lo tanto, primer paso serio y honrado que se ha dado en nuestra patria para dar a conocer el nuevo cine que se hace en España».⁸ Així, almenys les primeres edicions de la *Setmana* van tenir un resultat positiu i Molins de Rei va transgredir les seves fronteres desplaçant la gran ciutat per esdevenir capital cinematogràfica de l'Estat.

Reprent el fil del paper que va jugar l'Administració en el naixement d'aquest moviment val a dir que fins i tot García Escudero va aconseguir que es dictessin noves normes de censura, que si bé no van satisfer totes les esperances de llibertat, sí que van permetre rebre ajuts estatals a films representatius del *Nuevo Cine* i que van representar Espanya en diferents certàmens europeus -*La busca*, d'Anegelino Fons en

Articles

Els organitzadors de la *Semana* presenten la tercera edició a la *Terraza Martini* de Barcelona (Arxiu Municipal de Molins de Rei).

el Festival de Venècia; *Con el viento solano*, de Mario Camús a Cannes; i *La Caza*, de Carlos Saura a Berlín. Es pot afirmar que les primeres cinc o sis edicions (1964-69) van destacar per tot aquest sentit de renovació del cinema, descobrint produccions realitzades al marge de la comercialitat, configurant-se com un esdeveniment únic i independent.

A poc a poc -i per aquestes mostres d'identitat esmentades- van anar sorgint impediments i traves propis de la situació política: durant la *IV Semana* no es va autoritzar la celebració d'unes «conclusions» sobre els problemes del *Nuevo Cine* i el projecte es va reduir a una tertúlia de joves professionals ignorada per l'Administració.⁹ A la cinquena edició l'enriment vers l'ambient oficial creix a partir del cessament de García Escudero.

Les relacions entre els organitzadors de la *Semana* i l'Ajuntament es van anar fent més tenses: l'actitud del consistori (que ho permetia i finançava en la mesura de les seves possibilitats) no rebia el vistiplau del Govern Civil, que marcava les pautes d'actuació política; i la mostra cada vegada es feia més radical, més compromesa políticament i, curiosament, els films presentats eren més mediocres -com ja apuntava Lasa al final de la celebració de 1968-, mancats de compromís i excedits en provocació. Arribat aquest punt, el *Nuevo Cine*, el cinema d'autor, va fer fallida i exemple d'aquest canvi de sentit en el panorama cinematogràfic va ser el fet d'haver d'incloure un nou apartat en la celebració de la *Semana*, com fou a partir de la cinquena edició, un *Primer Encuentro Latinoamericano*, que dotava el certamen d'una iniciativa més, que únicament va servir per

retardar el moment de la desaparició. Un nou canvi significatiu es va produir en la direcció de la *Semana*, que fins a l'any 1969 -VI edició- havia estat responsabilitat de Joan Francesc de Lasa. A partir de 1970 es fa càrrec de l'organització Joan Munsó Cabús proposat pel delegat provincial adjunt del Ministeri d'Informació i Turisme,¹⁰ per tal de mantenir una *Semana* fermament domesticada, tot i que la intenció de Lasa i del Cineclub de Molins de Rei era no dur a terme una setena edició per la manca de produccions apropiades i coherents amb els preceptes inicials que regien les *Semanas*. En aquest clima de total escissió entre Lasa i el Cineclub per una banda i l'Ajuntament i Munsó per una altra, s'inicia un nou període en la trajectòria del certamen que a partir d'aquell any passarà a dir-se *Semana de Cine Español*.

És clar que fins i tot l'organització -amb la supressió del qualificatiu *Nuevo*- es va fer ressò del fet que s'havia tancat un cicle, que s'havia quedat seca la producció de nous films amb nous valors, però que s'havia de continuar potenciant el cinema espanyol malgrat els condicionants polítics com també la cultura cinematogràfica de Molins de Rei, encara que fos a expenses de l'herència deixada per aquella primera generació d'emprenedors organitzadors i de novells directors que havien necessitat del certamen de Molins de Rei per obrir les portes del reconeixement de la crítica i del públic.

Un darrer apunt: «Resultado general de estos ocho años: aceptable, aunque relativamente fallido, y con el gran peligro de que con el tiempo este «relativamente» se convierta en un totalmente fallido».¹¹

Articles

TAULA ANNEXA

PEL·LÍCULES PRESENTADES I SALA D'EXHIBICIÓ

I SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL (Febrer-1964)

Cinema Savoy

Dia 4	<i>Los Tarantos</i>	Dir. Fco. Rovira Beleta
Dia 5	<i>El Buen amor</i>	Dir. Francisco Reguero
Dia 6	<i>Noche de verano</i>	Dir. Jordi Grau
Dia 7	<i>Young Sánchez</i>	Dir. Mario Camús
Dia 9	Homenatge a Joan Arajol	

II SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL (Febrer-1965)

Cinema Foment

Dia 4	<i>Los felices 60</i>	Dir. Jaime Camino
Dia 5	<i>Brillante porvenir</i>	Dirs. R. Gubern i V. Aranda
Dia 6	<i>Llanto por un bandido</i>	Dir. Carlos Saura
Dia 7	Homenatge a Ricardo Baños	
Dia 8	<i>Tiempo de amor</i>	Dir. Julio Diamante
Dia 9	<i>Nunca pasa nada</i>	Dir. Juan Antonio Bardem

III SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL (Febrer-1966)

Cinema Foment

Dia 4	<i>Amador</i>	Dir. Francisco Regueiro
Dia 5	<i>El arte de vivir</i>	Dir. Julio Diamante
Dia 6	<i>El tren</i>	Dir. Josep Serra Estruch
Dia 7	<i>Los farsantes</i>	Dir. Mario Camús
Dia 8	Homenatge a Benito Perojo y a Alejandro Casona	
Dia 9	<i>De cuerpo presente</i>	Dir. Antonio Eceiza
Dia 10	<i>La Caza</i>	Dir. Carlos Saura

IV SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL (Febrer-1967)

Cinema Foment

Dia 8	<i>Con el viento solano</i>	Dir. Mario Camús
Dia 9	<i>El último sábado</i>	Dir. Pedro Balañá Bonvehí
Dia 10	Homenatge a Luis Buñuel	
Dia 11	<i>Juguetes rotos</i>	Dir. Manuel Summers
Dia 13	<i>La piel quemada</i>	Dir. Josep M. Forn
Dia 14	<i>Noche de vino tinto</i>	Dir. José M. Nunes
	<i>Acteón</i>	Dir. Jordi Grau
Dia 15	<i>Nueve cartas a Berta</i>	Dir. Basilio Martín Patiño

V SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL Y I ENCUENTRO LATINOAMERICANO (Abril-1968)

Cinema Versailles

Dia 20	<i>La busca</i>	Dir. Angelino Fons
Dia 22	<i>Tinto con amor</i>	Dir. Francisco Montolio
Dia 23	<i>Esa pareja feliz</i>	Dir. Luis García Berlanga
	<i>Días de viejo color</i>	Dir. Pedro Olea
Dia 24	<i>Los amores difíciles</i>	Dir. Raúl Peña
	<i>Os fucis (Els fusells)</i>	Dir. Ruy Guerra (Brasil)

Articles

Dia 25 *El tesoro del Capitán*

Tornado

Berlamino

Dia 26 *Pajarito Gómez*

Dia 27 *Los caifanes*

Sessió diferida *Amor Adolescente*

Dir. Antonio Artero

Dir. Fernando Lopes (Portu)

Dir. Rodolfo Khun (Argenti)

Dir. Juan Ibáñez (Mèxic)

Dir. Jordi Lladó

VI SEMANA DEL NUEVO CINE ESPAÑOL Y II ENCUENTRO LATINOAMERICANO (Febrer-1969)

Cinema Versalles

Dia 15 *Nazarín*

Dia 17 *Las Aventuras de Juan Quin Quin*

Dia 18 *Los jóvenes viejos*

Dia 18 *Ama Lur*

Dia 19 *Ditirambo*

Dia 20 *Tarahumara*

Dia 21 *Vida de familia*

Dia 21 *Después del diluvio*

Dia 22 Homenatge a Fructuós Gelabert

Sessió diferida *La Cena*

Dir. Luis Buñuel (Mèxic)

Dir. Julio G^a Espinosa (Cuba)

Dir. Rodolfo Khun (Argenti)

Dirs. Basterrechea i Larruquert

Dir. Gonzalo Suárez

Dir. Luis Alcorisa (Mèxic)

Dir. José Luis Font

Dir. Jacinto Esteva

Dir. Jordi Grau

VII SEMANA DEL CINE ESPAÑOL Y 75 ANIVERSARIO DEL NACIMIENTO DE LA CINEMATOGRAFIA (Abril-1970)

Cinema Garbí

Dia 6 *La llarga agonía dels
peixos fora de l'aigua*

Dia 7 *Prana*

Dia 8 *Del amor y otras soledades*

Dia 9 *La respuesta*

Dia 10 *Fortunata y Jacinta*

Dia 11 *Jurtzenka*

Dir. Fco. Rovira Beleta

Dir. Raúl Peña

Dir. Basilio Martín Patiño

Dir. Josep M. Forn

Dir. Angelino Fons

Dir. Jaime Camino

Programes de la Fira de la Candelera anys 1964-1970, els programes de mà de les diferents edicions i les revistes locals *Llobregat* i *Llaç d'Unió*.

Nota: S'han exclòs de la taula les sessions matinals i els curtmetratges.

NOTES

(1) Síntesi del projecte de tesi doctoral.

(2) GUBERN, R.: *El naufragio del Cine*, "Llaç d'Unió", gener-febrer-març-1971, pàg. 8-9

(3) GARCIA BERLANGA, L.: *La falta de libertades, un grave obstáculo a la labor cinematográfica*, "Llobregat", abril-1968, pàg. 5

(4) RODRIGUEZ SANZ, C.: *Segunda mostra internacional de cine nuevo*, "Nuestro Cine" núm.54, 1966, pàg. 41-48

(5) PICAS, J.: *Ante la I Semana del Nuevo Cine Español*, "Llobregat", desembre, 1963, pàg.8

(6) Arxiu Històric Municipal de Molins de Rei. Escrits de l'Ajuntament adreçats al Ministeri d'Informació i Turisme sol.licitant l'autorització per a la celebració de la *Setmana*. Desembre de 1965, 1966, 1967, 1968...

(7) LASA, J. F. de: *El «por qué» de la Semana del Nuevo Cine Español de Molins de Rei*, en el «Programa de los Actos y Festejos organizados para celebrar con todo el esplendor la Feria de la Candelaria», Febrer-1967

(8) VICRO, *Ecós Locales* «Llaç d'Unió», febrer-1964, pàg.10

(9) RIPOLL-FREIXES, E. *VI Semana del Nuevo Cine Español*, «Lumière» (Butlletí del Cine-Club «Lumière» de Perpinyà), febrer-març de 1969, pàg.

(10) Arxiu Històric Municipal de Molins de Rei. Carta de l'Alcaldia adreçada al director general d'Espectacles del Ministeri d'Informació i Turisme, de 26 d'octubre de 1972

(12) DOMÈNECH, J.: *Reflexiones sobre la VII Semana del Cine Español*, «Llobregat», maig-1970, pàg. 12.